Löytöretkiä Päijät-Hämeen kyliin

Syysretki Ilomantsiin ja seudun vaarakyliin

7.-9.9.2012

AULI HIRVONEN
RIITTA KINNARI

Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto: Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Matkalle lähdettiin perjantaina Hämeenkoskelta Mattilan Liikenteen autolla. Kolmen päivän tutustumismatkalle osallistui 18 henkilöä hankealueelta ja 3 hankkeen toimijaa, yhteensä 21 henkilöä.

Matkan ohjelma

Syysretki Ilomantsiin ja seudun vaarakyliin 7. - 9.9.2012

Tervetuloa matkalle tutustumaan pohjoiskarjalaiseen maisemaan, kulttuuriin ja mielenkiintoisiin kohteisiin sekä kokemaan ja näkemään Itä-Suomen vaarakylien tunnelmaa.

Matkalle meitä on lähdössä 21 henkilön ryhmä Mattilan Liikenteen linja-autolla. Ohjelmassa on linja-auton pysähdyspaikat. Jos haluatte tulla muualta reitin varrelta kyytiin, ilmoittakaa siitä hyvissä ajoin Riitta Kinnarille p. 040 5761 604 tai riitta.kinnari@proagria.fi.

Perjantai-iltapäivän ja illan matkustamme kohti Pohjois-Karjalaa ja Ilomantsia, välillä pidetään tarvittavia pysähdyksiä. Varatkaa matkalle mukava vaatetus ja jalkineet. Kävelemme eri kohteissa tutustuen kylien nähtävyyksiin. Sateenvarjo ja/tai sadetakki myös mukaan ja lämmintä vaatetta viilenevien iltojen varalle.

Parppeinpirtistä voi tilata ennakkoon maukkaat piiroot kotiinvietäviksi. Piirakat 0,60 euroa ja vatruskat 1,00 euroa. Ennakkotilaukset on tehtävä keskiviikkoon 5.9. mennessä puhelimitse tai sähköpostilla Riitalle.

Kirjeen mukana on matkan osallistumismaksulasku, 180 euroa, johon sisältyvät majoitus, opastukset, kahvit lauantaina Hattuvaarassa ja Möhkön Mantassa sekä sunnuntaina paluumatkalla, ruokailut lauantaina Parppeinvaaran Pirtissä ja sunnuntaina Tertin kartanossa. Hanke kustantaa matkat linja-autolla.

Perjantai 7.9.

klo 13.00 Lähtö Hämeenkoski, Koskikartano (12 –tien varrella oleva liikekeskus)

klo 13.30 Lahti, linja-autoasema, tilausajolaituri
klo 14.10 Heinola, Tähtihovi
Mikkelin seutu, kahvitauko
Joensuun seutu, iltapala
klo 21.00 Ilomantsi, hotelli Pääskynpesä majoittuminen 2 hh huoneissa
www.paaskynpesa.fi/fi/etusivu/
Pääskynpesä on Ilomantsissa, Pohjois-Karjalassa sijaitseva hotelli-kuntoutuskeskus. Kauniit maisemat Ilomantsinjärven äärellä ja puhdas luonto tarjoavat erinomaiset puitteet hyvään oloon ja rentoutumiseen.

Lauantai 8.9.

klo 7.00 - Aamiainen hotellissa

AAMUPÄIVÄ HATTUVAARASSA

klo 9.00 **Lähtö Hattuvaaraan**
- Itäpiste ja Karhunkämmenen luppotuvalla nokipannukahvit
http://www.raja.fi/rvl/p-kr/home.nsf/pages/34E4EFD967C2F787C2257088003482CA
- Makkolan museotila http://www.kiinet.com/makkola/
- Tsasouna ja vanha kalmisto http://www.kiinet.com/hattuvaara/tsasouna.htm

- Taistelijan talo http://www.taistelijantalo.fi/

Voimme tutustua vapaasti kiinnostaviin kohteisiin Hattuvaarassa.

ILTAPÄIVÄ ILOMANTSISSA

klo 12.30 Ruokailu Parppeinpirtissä, Karelia á la carten Nykykarjalainen ateria.

- tutustuminen Parppeinvaaran runokylään http://www.parppeinvaara.fi/fi/

Ravintola Parppeinpirtti sijaitsee suomen itäisimmän kunnan, Ilomantsin, keskustaajaman kupeessa olevassa Parppeinvaaran runokylässä. Se on saanut nimensä siellä 1800-luvulla asuneen runonlaulajana tunnetun talonpojan Jaakko Parppein mukaan.

Kiertoajelu Ilomantsissa

klo 14.00 Ilomantsin ortodoksinen kirkko, oppaana Ritva Korhonen

Nukke- ja nalletaloon tutustuminen

klo 16.00 Hermannin viinitilaan tutustuminen http://www.hermanninviinitila.fi/

Hermannin Viinitila on vuonna 1989 perustettu vanhin suomalainen viinitila. Hermannin Viinitilan tuotteet tunnetaan korkeasta ja tasaisesta laadustaan sekä pullojen tyylikkäästä ulkonäöstä. Tuotteiden nimet juontuvat Karjalan kielestä ja etikettien kuviot ovat saaneet inspiraationsa karjalaisten naisten pistekirjoituksesta. Tilalta voimme ostaa tuliaisia kotiin.

ILTA MÖHKÖSSÄ

klo 17.30- 20.30 Möhkön kylä http://www.mohko.net/

Suomen itäisin kylä Möhkö sijaitsee Ilomantsissa lähellä Venäjän rajaa. Möhkön kylä ammentaa voimansa paikallisista vahvuuksista, rikkaasta historiasta, puhtaasta luonnosta ja alueen kulttuurista. Möhkö on hyvin aktiivinen kylä, missä tapahtuu paljon.

- kahvit Möhkön Mantassa, tutustuminen Ruukkialueeseen ja museoon
- vapaata tutustumista Valon yö – tapahtumaan, joka on leppoisa syystapahtuma hyvän ruoan ja hämärtyvään iltaan syttyvien tunnelmallisten valojen merkeissä.

klo 21.00 Ilomantsi, hotelli Pääskynpesä

Sunnuntai 9.9.

klo 7.00 - Aamiainen hotellissa

klo 9.00 Lähtö kotimatkalle

- päivällä kahvit matkan varrella

klo 14.00 Ruokailu Tertin kartanossa, Pehtoorin pöytä –menu http://www.tertinkartano.fi/

Tertin kartano on aito sukukartano, kulinaristien kestihovi ja kodikas hotelli 5-tien varrella Mikkelissä. Päärakennuksessa toimii ravintola, viehättävät vierashuoneet ovat käytössä ympäri vuoden ja herkkupuoti sekä kahvila palvelevat päivittäin. Puutarhaan voi tutustua omatoimisesti tai ohjatuilla kierroksilla.

n. 19.00 Hämeenkoski

LISÄTIETOJA AIHEISTA:

Karelia á la carte http://www.kareliaalacarte.fi/

Karelia à la carte – Rakkaudella

Karelia à la carte on pohjoiskarjalaisten ravintoloiden sekä matkailu-, elintarvike- ja käsityöalan yritysten verkosto. Ainutlaatuisessa ruokamatkailuverkostossa on jo yli 80 yritystä ympäri maakuntaa. Karelia à la carte -ruokapöydässä tuoksuvat mureaksi haudutetun villisian, lampaan ja karjalanpaistin aromit. Muikut ja muut järvikalat monessa muodossa, siitake- ja metsäsienet, kasvisrelissit,

pateet, uunissa haudutettu juuressärä ja rukiiset leivät antavat makumuistoja, joihin oman säväyksensä lisäävät erilaiset hunajat, aromikkaat sinapit, marjaisat mehut, hillot, marjajauheet, koivunmahla ja suussa sulavat perinneleivonnaiset: sultsina, tsupukka, kukkonen, pyörö, vatruska. Monimuotoista ruokakulttuuriamme rikastuttavat Karelia á la carte -arvot: karjalaisuus, paikallisuus, omaleimaisuus, luonto, vieraanvaraisuus, luottamus. Tervetuloa karjalaisen kulinarismin pariin!

Runon ja rajan tie **http://www.viakarelia.fi/index.php?option=displaypage&Itemid=206&op=page**

Tutustumme matkan varrella Runon ja rajan tiehen

Runon ja Rajan tie on Suomen vanhin matkailutie. Se kulkee Itä-Suo-messa Venäjän rajaa noudattaen Suomenlahdelta Lappiin. Etelässä reitille on tyypillistä suomalainen järvialue ja pienet eteläkarjalaiset kaupungit**. Sittemmin tie muuttuu pohjoiskarjalaiseksi metsien ja ortodoksisen kulttuurin hallitsemaksi vaaramaisemaksi. Ilomantsin kohdalla tie myötäilee Euroopan toiseksi vanhinta valtioiden välistä rajaa.** Yhä pohjoisemmaksi mentäessä reitille on tyypillistä Kainuun korpi-maisemat ja suuret joet, lopulta Lapin laajat erämaat ja tunturit. Runon ja Rajan tien on merkitty maastoon RR -logolla ja ruskeapohjaisilla matkailutien liikennemerkeillä.

Pohjois-Karjalan vaarakylät

Pohjois-Karjalan vaarat nousevat yli 200 metrin korkeuteen. Maanviljelys on keskittynyt vaarojen laelle, maisemaa on kaskettu ja viljelty vuosisatoja. Avarilta viljelysmailta vaarojen huipuilta on laajat näkymät ympäröivään maastoon. Tyypillisiä vaarakyliä ovat Kirvesvaara, Hakovaara, Sonkaja ja Hattuvaara Ilomantsissa ja Heinävaara ja Kovero Kiihtelysvaarassa.

Uunituoreet piiroot koti viemisiksi

Matkalla on mahdollisuus ostaa uunituoreet piiroot Parppeinpirtistä. Piirakat 0,60 euroa ja vatruskat 1,00 euroa Ennakkotilaukset pyydetään mukaan lähteviltä ennen matkaa.

Perjantain 7.9. iltapäivän ja illan käytimme matkustamiseen Ilomantsiin. Matkalla kerrottiin reitin varrella olevista matkailu- ja maisemakohteista ja pysähdyttiin pari kertaa virkistäytymässä. Majoitus oli varattu Ilomantsista kuntoutuskeskus-hotelli Pääskynpesästä, jonne saavuimme klo 21.00 aikaan.

Lauantaina 8.9. aamiaisen jälkeen aloitimme matkan Hattuvaaran kylään, joka sijaitsee reilun 20 km:n päässä Ilomantsin keskustasta. Oppaaksi olimme saaneet Taistelijan talon isännän, Kauko Puruskaisen, joka elävästi ja erittäin asiantuntevasti kertoi kohteista joihin tutustuimme.

Ensimmäinen tutustumiskohteemme oli **Itäpiste**. Euroopan Unionin mantereen itäisin piste sijaitsee Ilomantsin kunnan Hattuvaaran kylän Virmajärvellä. Paikka sijaitsee saaressa, jossa Suomen ja Venäjän valtakunnan raja tekee mutkan 54 astetta. Vuonna 1996 yleisölle avattiin mahdollisuus vierailla Euroopan Unionin sen aikaisella itäisimmällä pisteellä. Sittemmin Unionin itäisin piste on siirtynyt idemmäksi laajentumisen myötä ja Suomen itäisin piste on tällä hetkellä Unionin

itäisin piste mantereella. Nykyisin itäpisteellä käy noin 2500 vierailijaa vuodessa. Itäpisteen katselupaikalla on voinut vierailla 1.1.2010 alkaen ilman rajavyöhykelupaa.

Karhunkämmenen luppotuvalla nautimme oppaamme Kauko Puruskaisen valmistamat maittavat nokipannukahvit ja edelleen kuulimme tarinoita sota-ajan taisteluista alueella.

Paikka oli erinomainen kokoontua yhdessä keskustelemaan ja toteamaan menneiden tapahtuneiden merkityksen nykyiselle sukupolvelle.

Hirsistä rakennettu Luppotupa sijaitsee kauniilla paikalla järven rannalla. Mustikoita saatiin maistella ympäristön maisemia ihaillessa.

Hattuvaaran tsasouna on rakennettu 1790-luvulla. Se on ainoa Suomen puolella oleva karjalaistyylinen vanha tsasouna. Samalla se on myös läntisen Euroopan vanhin ortodoksinen edelleen käytössä oleva tsasouna.

Hattuvaarassa on vielä toiminnassa **kyläkauppa**, jonka tarjonta on monipuolista työvälineistä elintarvikkeisiin.

Hattuvaaran kylältä palasimme takaisin Ilomantsin keskustaan ja ruokailemaan **Parppeinvaaran Pirttiin**. Karelia á la Carten Nykykarjalainen ateria maistui kaikille. Parppeinvaaran isäntä Hannu Lappalainen otti ryhmän vastaan laulamalla Kalevalaisen vieraan tervehdyksen. Tämä oli todella aitoa vieraanvaraisuutta. Hän kertoi myös pitoaterian ruokalajeista. Kyllä piiroot ja vatruskat maistuivat ja kaikki pitoaterian ihanat ruoat. Saimme vielä piiroita evääksi iltaretkeä varten ja ostettiinpa niitä mukaan tuliaisiksi.

Parppeinvaaran runokylästä avautuu hienot näkymät Ilomantsin ympäristöön. Runokylä on saanut nimensä siellä 1800 –luvulla asuneen runonlaulaja Jaakko Parppein mukaan.

Lauantai-iltapäivän kiertoajelun aikana tutustuimme upeaan **Ilomantsin ortodoksi kirkkoon**. Kirkon esittelijä ja opas Ritva Korhonen kuvasi monipuolisesti kirkon ja seurakunnan toimintaa.

Ritva Korhonen tutustutti ryhmämme myös **Nukke- ja nalletaloon**, jossa saimme ihailla 3 000 eri vuosikymmeniltä ja eri maista peräsin olevaa nukkea. Nuket ja nallet on suurimmaksi osaksi saatu lahjoituksina yksittäisiltä ihmisiltä kotoa tai kirpputoreilta. Nuket kunnostetaan ja pannaan esille. Tarkoituksena on luetteloida nuket ja laittaa näkyville tiedot kustakin nukesta; koska, missä ja miten nukke on tehty. Nuket kertovat omasta ajastaan, kertoi Ritva Korhonen. Hän vetää talon toimintaa ja siihen on saatu rahoitusta mm. Vaara-Karjalan Leader toimintaryhmältä.

Iltapäivällä teimme tilavierailun yritykseen nimeltä **Hermannin Viinitila**, joka on vanhin Suomen viinitiloista. Timo Kettunen, Arto Liimatta ja Harri Turunen perustivat PeltoHermanni Oy:n 1989 ja keskittyivät kotimaisen viinitila-ajatuksen eteenpäin viemiseen. Alkoholilain muutos vuonna 1995 mahdollisti marjaviinien valmistuksen ohella myös niiden myynnin. Hermannin ja Valamon luostarin yhdessä perustamana toimii Valamon Viinihermanni. Tuotteiden nimet juontuvat Karjalan kielestä ja etiketeissä olevat kuviot ovat tulleet inspiraatioina karjalaisten naisten pistekirjoituksesta.

Illaksi siirryimme aktiiviseen **Möhkön kylään**, jossa kuulimme savottakahvila Möhkön Mantassa kahvin lomassa paikallisen kalastusalueen edustajan katsauksen kalastusmahdollisuuksista alueella. Möhkön Mantan emäntä Tuija Lauronen esitteli kylän toimintaa ja hankkeita, joiden avulla palveluita on kehitetty.
Möhkön järvimalmia jalostanut rautaruukki rakennettiin 1850-luvun tienoilla keskelle erämaata Möhkönkosken partaalle. Rautaruukin mukana syntyi ja kasvoi Möhkön kylä. Nykyisin kylässä asuu noin 120 ympärivuotista asukasta, ja se on vireä matkailu- ja kulttuurikohde aivan Venäjän rajan läheisyydessä.
Möhkön kylän halki virtaa Koitajoki, jossa sijaitsee Möhkönkoskien virkistyskalastusalue nuotiopaikkoineen. Kesäaikana Möhkön kylällä on runsas kulttuuri- ja tapahtumatarjonta. Teatteri Möhkön teatteriesitykset, raudanvalmistus perinteisin menetelmin harkkohytillä, ruukkipäivä, konsertit ja monia muita tapahtumia.
Ruukkialueeseen ja museoon ja Valon yö –tapahtumaan tutustuimme hieman sateisen ja viilenevän illan hämyssä. Valoshow esitys kruunasi valotapahtuman ennen lähtöä Pääskynpesään.

Sunnuntai 9.9. kuluikin kotimatkan merkeissä. Matkan aikana kävimme yhdessä läpi kohteiden antia ja totesimme, että historia, luonto, maisema, ruoka, paikalliset tuotteistetut kohteet, asiantuntevat oppaat ja karjalainen vieraanvaraisuus sekä yhteistyö yrittäjien kesken olivat parasta antia. Niissä onkin meille hyviä esimerkkejä omalle alueelle toiminnan kehittämiseksi kylissä.

Paluumatkalla pysähdyimme Mikkelissä **Tertin kartanossa** ruokailemassa Pehtoorin pöydän paikallisista raaka-aineista valmistettua ruokaa ja tutustumassa kartanon puutarhaan.

